HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]תשפך הכל וב"ה אומרים תעשה זילוף אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי אני אכריע בבית תעשה זילוף ובשדה תשפך הכל איכא דאמרי בישן תעשה זילוף ובחדש תשפך הכל אמרו לו (א) אין הכרעה שלישית מכרעת: אם אמר לו אציל את שלך וכו': אמאי ונימא ליה משטה אני בך מי לא תניא (ב) [ב]הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו אמר לו טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמא אמר ליה משטה אני בך הכא נמי לימא ליה משטה אני בך הא לא דמי אלא לסיפא ואם אמר לו טול דינר זה בשכרך והעבירני נותן לו שכרו משלם מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רמי בר חמא [ג]בצייד השולה דגים מן הים (א) ° וא"ל אפסדתני כוורי בזוזא: שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה וכו': וצריכא דאי אשמעינן קמייתא התם הוא דכי פירש יהיב ליה דמי כוליה משום דבידים קא פסיד אבל הכא דממילא נימא אין לו אלא שכרו ואי אשמעינן סיפא הכא הוא דבסתמא אין לו אלא שכרו משום דממילא אבל התם דבידים אימא אפילו בסתמא יהיב ליה דמי כולה צריכא בעא מיניה רב כהנא מרב ירד להציל ועלה שלו מאליו מהו א"ל [ד]משמיא רחימו עליה כי הא דרב ספרא הוה קא אזיל בשיירתא לוינהו ההוא ארי כל לילא קא (ג) שדר ליה חמרא דחד מינייהו וקא אכיל כי מטא זמניה דרב ספרא שדר ליה חמרא ולא אכליה קדים רב ספרא וזכה ביה א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא למה ליה למיזכי ביה נהי דכי אפקריה ° אדעתא דאריה אפקריה אדעתא דכ"ע לא אפקריה א"ל רב ספרא לרווחא דמילתא הוא דעבד בעא מיניה רב מרבי ירד להציל ולא הציל מהו אמר לו (ד) וזו שאילה [ה]אין לו אלא שכרו איתיביה [ו]השוכר את הפועל

להביא

תשפך הכל. כולה ביחד: **בשדה תשפך הכל.** לאלממטי ליה לגו ביתא אתי ביה לידי תקלה: **אין הכרעה שלישית מכרעת.** טעם עצמך אתה אומר ולא כדברי אחד מהן שבניהם לא הזכירו בית ושדה והיכי דמי הכרעה כגון אי הוה תני ב"ש בין נטמאת בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה אומרים בין בבית ובין בשדה תעשה זילוף (ה) ר"ש אומר נטמא בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף דטעמא דתרוייהו קמכרע והוו להו לגבי בית תרי ולגבי שדה תרי והלכתא כתרי שאין עומדין דברי יחיד במקום שנים דאחרי רבים להטות כתיב (שמות כג) כי ההוא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט.) אבל הכא דאינהו לא גלו דעתייהו דליהוי שום מידי חילוק בין בית לשדה טעמא דנפשיה קאמר: **מעבורת.** ספינה רחבה שעוברים בה רוחב הנהר: **דאפסדתן כוורי בזוזא.** והיינו בשכרו דקתני טול דינר בשכר שאתה מפסיד כאן ותעבירני נותן לו אותו שכר משלם ומתני' נמי הרי הפסידו ניכר: **דבידים קא פסיד.** שופך את יינו בידים בשבילו: **ירד להציל.** ע"מ שיתן לו דמי שלו: **ועלה שלו מאיליו מהו.** מי אמרינן מעיקרא דאפקריה כאבוד דמי ומחייב לו היאך לשלומי והדר זכה ביה מריה מהפקירא או דלמא כיון דסליק סליק: **מן שמיא רחימו עליה.** ויהיב ליה דמי כאילו מת: **לוינהו.** נתחבר עמהם ארי והיה משמר בהמותיהם מחיות וליסטים: **קדים רב ספרא.** קודם שיחזיק בהן אחר שהרי הפקר היה: **לרווחא דמילתא.** שלא יהא ערעור בדבר:

דורמסקינן

לעשות זילוף אחר שיתייבשן מעט ועוד יש מתרץ דשאני התם דבההיא גזירה ליכא הפסד כהן דכי היכי דהויא תרומה מעיקרא ה"נ הויא אחר שזורעה ולכך לכ"ע חיישינן לתקלה אבל הכא דאיכא הפסד לגמרי שתשפך הכל איכא מאן דלא חייש לתקלה ולפי' זה קשה דקאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לג: ושם) מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאה ואמר אביי עלה משמיה דרבי יצחק בר מרתא אמר רב הונא לא שנו אלא פת אבל חיטין לא שמא יבא בהן לידי תקלה ורבי יוחנן אמר אפי' חיטין ומוקמינן לה בשליקתא ומאיסתא מכלל דרב הונא אפילו בשליקתא ומאיסתא לא הוה שרי אלמא משום תקלה מפסדי ליה לכהן לגמרי וי"ל דלא פליגי דרב הונא לא איירי בשליקתא ואיהו נמי שרי בענין זה והשתא ליכא פסידא כיון דיכול לשלקו ולמאסו ולהחזיק בהן:

הכרעה שלישית. נראה לר"י עיקר כפ"ה דדעת ג' הוא דלתנאי קמאי לא גילו בדעתם שיש שום חילוק בין בית לשדה אבל ההוא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט. ושם ד"ה בין) הויא הכרעה דרבי אליעזר קאמר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא רבי יהושע אומר בין מן המוכן כו' טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור ובכירה (שם דף לט:) בההיא חשיב ליה הכרעה אי לאו משום דר"ע תלמיד הוה ועוד דהדר ביה ר"ע לגבי רבי יהושע וההיא דהתם לא ישתטף גופו בין בחמין בין בצונן חשיבא הכרעה דתנאי קמאי גילו בדעתם דשייך לפלוגי בין חמין לצונן אבל הך דשמעתין לא גילו בדעתם חשיב ליה הכרעה שלישית וכן בנזיר פ' כ"ג (דף נג. ושם ד"ה ב"ד) גבי ר"א אומר [זקניים] הראשונים [מקלתן היו] אומרים חצי קב עצמות כו' התם נמי קרי ליה הכרעה שלישית דתנאי קמאי לא גילו בדעתם דשייך לפלוגי בין תרומה לקדשים לנזיר ועושה פסח ובראשית הגז (חולין דף קלה.) גבי ראשית הגז אין נוהג אלא במרובה וכמה מרובה ב"ש אומרים שתים ב"ה אומרים חמש ורבי ישמעאל אומר ארבעה וקרי נמי התם (דף קלז.) לרבי ישמעאל הכרעה שלישית ואותה הכרעה אין חשובה אפילו כדהכא ודנזיר דבהני סבירא ליה למכריע פלגא כמר ופלגא כמר אבל התם לא ס"ל לא כמר ולא כמר והא דפריך בכל הני והא הכרעה שלישית אין הכרעה ה"מ למיפרך תלמיד הוא ואין הלכה כהכרעת תלמיד אבל עדיפא קפריך דלאו הכרעה היא כלל ואור"י הא דתניא בכילד מברכין (ברכות דף מג:) בש"א מברך על השמן ואח"כ על ההדס וב"ה אומרים מברך על ההדס תחילה וקאמר רשב"ג אני אכריע שמן זכינו לריחו ולסיכתו הדס לא זכינו אלא לריחו הלכך שמן עדיף וקאמר רבי יוחנן בגמרא הלכה כדברי המכריע לא שייכא ההיא הכרעה לשאר הכרעות שהבאתי דלא סבירא ליה פלגא כמר ופלגא כמר אלא דמפרש טעמא דחד מינייהו וס"ל כוותיה לגמרי וכן בכל מקום שאם תנא אחר יסבור כתנא אחר לא יקרא בכך מכריע תדע מדאיצטריך ר' יוחנן עלה למימר הלכה כדברי המכריע אע"ג דאיהו גופיה כבר אמר בכירה (שבת דף לט:) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע ש"מ דודאי לא שייכא להאי הכרעה דשבת ודהכא ולא קרי ליה הכרעה אלא מפני שהכריע דברי ב"ש על דברי ב"ה (ו) ור"ת פי' הכרעה שלישית דור שלישית כלומר תלמיד אתה ואין זו הכרעה כדאמר ר"ע תלמיד הוה וה"נ הוה מ"ל דור שני דהיינו נמי תלמיד אלא כך היה המעשה ובנזיר (דף נג.) דקרי ליה הגמרא לב"ד של אחרים הכרעה שלישית לישנא דהך ברייתא דהכא נקט ואו"ת בפ"ק דפסחים (דף יג.) גבי ר' מאיר אומר אוכלין כל חמש רבי יהודה אומר אוכלים כל כו' ר"ג אומר חולין אוכלין כל ארבע ותרומה כל חמש וקאמר בגמרא ר"ג לאו מכריע הוא דטעמא דנפשיה קאמר ולפי' הקו' ניחא אלא לפי' (ז) ר"ת אמאי לא מכריע הוא והא לאו תלמיד הוה וי"ל דלאו מכריע הוא דלא עלייהו קאי שלפניהם היה ופ"ה נראה לר"י עיקר וי"מ הכא טעמא דתשפך משום דריחא מילתא היא ואסור לזלף משום דהוי כשתיה ולא משום חשש תקלה ואין נראה דא"כ לא הוי רבי ישמעאל מכריע אלא טעמא דנפשיה קאמר דקמאי לא איפליגי במיחש לתקלה ואין להקשות לפי' זה לאביי דאית ליה (ע"ז דף סו:) גבי בת תיהא ריחא מילתא היא לימא דאמר כר"מ אמאי לא מייתי נמי התם אפלוגתא דאביי ורבא פלוגתא דב"ש וב"ה דהכא איכא למימר דאביי א"ש כב"ה ומודו בה דריחא מילתא היא ליחשב הנאה והתם לענין איסור הנאת יין נסך איירי ודוקא לענין תרומה טמאה הכא המותרת בהנאה ריחא לאו מילתא ליחשב כשתיה ואע"ג דמייתי התם ההיא דתנור שהסיקו בכמון של תרומה וההיא דהרודה פת חמה והניחה ע"פ חבית של יין של תרומה התם ודאי אי ריחא מילתא ואסור בהנאה יש לנו כמו כן לאסור הפת לאכול לזרים שנקלט מן הכמון או היין של תרומה אבל ריחא לחודיה כגון בת תיהא וזילוף לא הוי כשתיה ומותר בתרומה: [ועי' תוס' ע"ז סו: ד"ה אמר רבא]

אדעתא דאריה אפקריה כו'. לא דמי להא דאמר באלו מציאות (ב"מ ד' כד.) המציל מן הארי ומן הדוב כו' הרי הוא שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהן דהתם ודאי שהארי בא לטרוף כדמשמע המציל מן הארי מתייאש לגמרי אבל הכא הארי היה עמהם והיה מלוה אותם לשמור בהמותיהם מחיות וליסטים רק שהיו נותנים לו לאכול חמור בכל לילה ואפשר שפעמים היה שבע ולא אכיל הלכך אין מפקיר אלא אדעתא דאכיל ליה אריה והא לא אכיל ליה:

להביא

מסורת הש"ס

(א) [פסחים כא. נזיר נג. חולין קלז.], (ב) יבמות קו., (ג) ל"ל שדו, (ד) [זבחים ל: לב:], (ה) [ל"ל ר' ישמעאל], (ו) [ל"ל ור"ח], (ז) [ל"ל ר"ח],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מן הים דא"ל כל"ל:

גליון הש"ס

גמ' **וא"ל אפסדתני כוורי.** עיין בהרא"ש פ"ב דב"מ סי' כח: **שם אדעתא דאריה.** עיין ב"ב דף קלא ע"א תוס' ד"ה כאן בלווה:

רבינו חננאל

פירוש הכרעה כגון ב' חכמים חולקין ובא... כדברי המכריע. אבל אם הוא הבא להכריע קטן מהן, כגון ר' י... הגז, ומצאנו שהוא ר' יוסי תלמיד [ר' עקיבא, ור' עקיבא תלמיד] ר' אליעזר, ור' אליעזר תלמ... זכאי תלמיד הלל, וזו אינה חלוקת הלל ע... .... אלא ... הלל. ור' ישמעאל משום ר' יוסי אביו יבא להם שלישי, לפיכך ... ופירש שם אמר ר' יוחנן מפי שמועה אמ[רה], מפי חגי זכריה ומלאכי ... הגז. **ואם אמר לו אציל את שלך ותן לי דמי שלי חייב ליתן לו.** וא... אני בך. כדתניא הרי שהיה בורח מבית האס[ורי]ן והיתה מע... אין לו אלא שכרו. ודחינן לה משום דלא הפסידו כלום . ולא... דינר בשכר[ך] והעבירני נותן לו שכרו משלם. וא... אלו הדגים ובוא והעבירני ואתן לך דינר חייב לי... ואפסדתן. כך זה אומר לו אמרת לי ש... **שטף נהר חמורו וחמור חבירו.** וסוגיין דשמעתין, אילו הפסיד את שלו בידים להציל ממון חבירו ... בסתמא אם [לא הת]נה עמו אין לו אלא שכרו. ואם פירש והתנה עמו, אפי' אפסידא דממילא ... נותן לו דמי כולו [כאשר] פירש', וכל שכן אי הפסיד בידים. ... להציל של חבירו ועלה שלו מאיליו מהו, מי אמרינן ... ...ב ספרא .... קדים רב ספרא [וזכ]ה ביה בחמריה ... הוא ... ...ה מפקינן מיניה. מתני'. **שטף נהר חמורו וחמור חבירו.** פר"ח זצ"ל סוגיין דשמעתין, אילו הפסיד את שלו בידים להציל ממון חבירו, בסתמא אם לא התנה עמו אין לו אלא שכרו. ואם פירש והתנה עמו אפילו אפסידא דממילא נותן לו דמי כולו כאשר פירש וכל שכן אם הפסיד בידים. **לא שנו אלא שלא טרקו אבל טרקו אסור.** פי' (עברו) [ערבון]. **תשפך הכל.** פי' לאלתר. **אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת.** הכרע, כגון שני חכמים חולקין ובא בן זוגם שהוא שקול

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' יב:

פט ב ג מיי' פי"ב מהל' גזילה ואבידה הל' ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסד סעי' ז:

צ ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ג:

צא ה מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ד:

צב ו מיי' פ"ט מהל' שכירות הל' ח ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' שלה סעי' ג:

מוסף רש"י

תשפך הכל. כלומר תשפך יחד ולא לזלף דילמא אדמזלף קלי קלי אפילו בו ביום אתי למשתייה (פסחים כ:). **אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי.** כמה שנים אחר בית הלל ובית שמאי היה (שם). **ובשדה תשפך הכל.** שאין מזלפין בשדה והא לא אמרינן שיביאנה בבית לזלפו, דלאדהכי אתי ביה לידי תקלה (שם). **איכא דאמרי.** לשהייה מועטת כי הא מן השדה לבית לא חיישינן, אלא בישן תעשה זילוף כו' (שם). **אמרו לו.** בני דורו, אין הכרעה שלישית מכרעת. דעה שלישית היא זו, שבית שמאי ובית הלל לא הזכירו לגלות דעתם דניהוי חיישינן לתקלה כלל, דאי הוו אמרו הכי ב"ש אומרים בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה אומרים בין בבית בין בשדה תיעשה זילוף ואתה בא להכריע ולומר בבית כב"ה בשדה כב"ש, הויא הכרעה, אבל השתא דלא הזכירו בית ושדה, טעמא אחרינא הוא ולאו משום תקלה, ור' ישמעאל חייש לתקלה, והיינו תנאי (שם כא.) **דהכרע** לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחציו כזה **ובחציו כזה** (חולין קלז. עי"ש בארוכה, ונזיר נג.). **וזו שאילה.** בניחותא, שאילה גדולה שאלת (זבחים ל:) **יפה שאלת ואשיבך עליה** (שם צב:).

רבינו חננאל (המשך)

כמותם והכריע הלכה כדברי המכריע, אבל אם הוא הבא להכריע קטן מהן, כגון ר' ישמעאל בר ר' יוסי משום אביו וכו'. **בפר"ח ז"ל. ירושלמי.** הניח שלו להציל את של חברו ועלה של חברו מאליו אין נזקק לו כלום, אלא הניח שלו להציל את של חברו ועלה שלו מאליו מהו דיימר ליה נתייאשת א"ל נשמעיניה מן הדה שטף נהר חמורו והיה צווח ואומר לא נתיאשת,י ר"ל אמר כל זמן שצווח לא נתייאש, ר' יוחנן אמ' חזקה מיואש הוא.